

Препораки/предлози кон годишната Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2022 година

Профил на организација и пристап

Институтот за Европска политика (ЕПИ) ја разгледа Одлуката за утврдување на стратешките приоритети на Владата на Република Северна Македонија во 2022 година и клучните стратешки приоритети и цели. Оттаму, во понатамошниот текст даваме препораки/предлози кои се однесуваат на законодавството и политиките во насока на остварување стратешките определби на Владата за 2022 година.

Со делување преку проекти и анализи за различните аспекти од ЕУ агендата, ЕПИ е признаена од засегнатите страни како центар на експертиза за европски политики и пристапување во ЕУ. ЕПИ спроведува проекти во следниве три тематски области: Мониторинг на пристапувањето на Република Северна Македонија во ЕУ и застапување; Демократија и владеење на правото и Законодавството на ЕУ и секторски политики. ЕПИ работи низ четири програми: 1. Следење и застапување на пристапот во ЕУ; 2. Демократија и владеење на правото, 3. *Acquis* на ЕУ и секторски политики и 4. Следење на ИПА.

На регионално ниво, ЕПИ активно делува преку вмрежување (регионална мрежа на парламентарни комисии за прашања поврзани со ЕУ, Think for Europe Network - TEN, WB6 Advocacy Group), во областа на ИПА фондовите, како и јавната политика и реформата на јавната администрација. ЕПИ е национален истражувачки партнер за Агенцијата за фундаментални права и дел од ФРАНЕТ и учествува во работата на мрежата на Европската комисија “Европска мрежа на правни експерти за родова еднаквост и недискриминација”.

Основана во 2011 година, ЕПИ денес е меѓу 100-те најуспешни тинк-тенк организации во Централна и Источна Европа, според Go To Think Tank извештајот објавен од Универзитетот на Пенсилванија.

Следејќи ја структурата и содржината на Одлуката за утврдување на стратешките приоритети на Владата на Република Северна Македонија во 2022 година, предлозите/препораките ги поврзавме со следните стратешки приоритети:

- Успешно водење на пристапните преговори со Европската Унија
- Владеење на правото, независност на правосудството, доследна и неселективна борба против криминалот и корупцијата со широка и обврзувачка транспарентност
- Квалитетно образование достапно за сите, согласно побарувачката на пазарот на трудот, развој и унапредување на културата и спортот
- Модерна и ефикасна јавна администрација, базирана на дигитализација која обезбедува квалитетни и брзи услуги за граѓаните и деловните субјекти

Сите предлози/препораки се базираат на веќе спроведени анализи и истражувања од страна на ЕПИ во рамките на успешно спроведените проекти.

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
Стратешки приоритет: Успешно водење на пристапните преговори со Европската Унија			
- квалитетно управување и координација со структурите во процесот на пристапување во Европската Унија;	Загрижувачки се хоризонталните проблеми на капацитетот утврдени од ЕК во извештајот од 2020, како што се недостатоците во стратешкото планирање и координацијата на политиките на централно ниво, вклучувајќи ја и координацијата на европските прашања, како и нискиот квалитет на процесот на процена на влијание на регулативата. Покрај тоа, клучни се капацитетите за спроведување и извршување на усогласеното законодавство, што ќе бидат сè позначајни во процесот на пристапување. <i>Ова укажува на потребата од значителни интервенции и унапредување на националниот процес на креирање на политиките – планирањето, спроведувањето, надгледувањето и нивната евалуација, во кој конзистентно ќе се вградуваат барањата од пристапниот процес.</i>	Унапредување на системот на координација за управување со процесот на пристапни преговори.	Тим на автори, ЕПИ. Извештај 2020: аргумент повеќе за преговорите
- квалитетно управување со процесот на пристапни преговори;	Со воведувањето на демократските институции и реформата на јавната администрација во преговорите, од клучно значење ќе биде <i>да се изгради подолгорочна стратешка визија за развојот на демократскиот систем на државата</i> , што ќе ги вгради вредностите и демократските принципи на ЕУ и од која ќе произлезат приоритетите за реализација.	Унапредување на системот на координација за управување со процесот на пристапни преговори.	Тим на автори, ЕПИ. Извештај 2020: аргумент повеќе за преговорите
- европски демократски вредности во процесот на пристапување во Европската Унија;	Види погоре.		
- ефикасно користење на пристапната помош од Европската Унија и зајакнување на воспоставениот систем за финансиско	Капацитетот за користење на средствата од претпристапните фондови, како специфично прашање на Поглавјето 22. Регионална политика и структурни инструменти е суштествено поврзан со хоризонталните капацитети за креирање и спроведување на политиките и општиот капацитет за		Тим на автори, ЕПИ. Извештај 2020: аргумент повеќе за преговорите

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
управување и контрола на средствата од ИПА во насока на прилагодување на системот за управување со структурните фондови;	управување и користење и на националните средства, како и за управување со проекти. Неопходни се <i>итни мерки за задржување на постојните експерти во јавната администрација, како и за подигнување на капацитетите.</i>		
- одржување на професионална, мотивирана и ефикасна структура за имплементација на европските фондови;	Види погоре.		
Стратешки приоритет: Владеење на правото, независност на правосудството, доследна и неселективна борба против криминалот и корупцијата со широка и обврзувачка транспарентност			
- јакнење на владеење на правото, преку непристрасно и недискриминирачко спроведување на законите;	Унапредување на институционалната независност на судството и обвинителството: За полесно и побрзо информирање на јавноста со одлуките од седниците на Судскиот Совет на РСМ, соопштенијата за јавност треба да бидат подетални, со повеќе информации, а сè со цел да не создаваат забуна, односно да се избегнат шпекулациите во јавноста. Судскиот совет треба да објавува анонимизирани образложени одлуки за постапките од кои би можело да се утврди објективноста и независноста во одлучувањето особено при избор и унапредување на судии, така и при одлучување за нивно разрешување и одговорност. И двата совети (Судскиот совет и Советот на јавни обвинители), треба детално да ги образложуваат одлуките за (не) избор на судии и јавни обвинители.	- Зачувување на авторитетите на самите Совети (Судскиот совет и јавно обвинителскиот совет) кај судската и обвинителската фела, а во насока на враќање на довербата на граѓан(к)ите во правосудниот сектор.	Ива Цоневска, Исмаил Камбери, „ Извештај во сенка за Поглавје 23 за периодот април 2019 – март 2020 година “. Жарко Хаџи-Зафиров, Гоце Коцевски, Натали Петровска, Маја Стојаноска, Вилдан Дрпљанин, Исмаил Камбери, „ Анализа на примената и спроведувањето на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор (2017-2022) за 2020 година “.
- создавање услови за независно, департизирано, ефикасно судство и правда достапна за сите;	Од моментот на донесување на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017 – 2022 година со Акциски план во најголем дел се имплементирани реформите кои се однесуваат на измена на законската рамка, имплементирајќи ги Итните реформски приоритети, препораките на Венецијанската комисија и препораките дадени од експертската група предводена од Прибе. Покрај напорите за реализација на	- Ваквите мерки ќе имаат социјално влијание за вклучување на повеќе засегнати страни во работните групи за подготовка на закони,	Ива Цоневска, Исмаил Камбери, „ Извештај во сенка за Поглавје 23 за периодот април 2019 – март 2020 година “.

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
	<p>законодавната агенда утврдена во Стратегијата, се забележува доцнење во спроведувањето на одредени активности и покрај ревидираниот Акциски план. <u>Поради тоа е потребно надминување на пречките кои придонесуваат за доцнење на активностите предвидени во Акцискиот план и Стратегијата, пред сè издвојување на финансиски средства за имплементација на одредени реформи предвидени во Стратегијата за реформа на правосудниот сектор со Акциски план. Потребно е и навремено носење на подзаконските акти за имплементација на реформските закони и измени на закони предвидени во Стратегијата. Очекуваме и продолжување и зајакнување на практиката за инклузивност во врска со формирањето и работата на работните групи за подготовка на закони, како и зголемени дебати и предлози во однос на определени решенија кои се од исклучителна важност за граѓаните. Потребно е навремено да се започне со подготовка на следната Стратегија за правосудство, најнапред со формирање на тим кој ќе ја подготвува и која по најавите од Министерството за правда, треба да опфаќа период од четири години почнувајќи од 2023 година. Ова е од исклучителна важност бидејќи во услови на отсуство на релевантна Стратегија за правосудство повеќе од 10 години, тимот кој ја подготвуваше постојната Стратегија за правосудство 2017 – 2022 година имаше само три месеци на располагање за подготовка на истата, која после истекот на овие три месеци требаше да биде донесена.</u></p>	<p>секако со имплементација на Стратегијата и ефикасно спроведување на мерките ќе има и фискални импликации пред сè за целосно и ефективно и ефикасно спроведување на предвидените реформи (каде што е предвидено дека ќе има фискални импликации).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Навремено и сеопфатно подготвената нова стратегија за правосудство, како и доследната нејзина имплементација ќе придонесе за враќање на довербата на граѓаните во правосудниот сектор. Донесувањето на стратегијата ќе има социјални, економски и фискални импликации. 	<p>Дијалог за политики „Имплементација на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017–2022 година – До каде сме и што понатаму?“</p>
<p>- реформи во насока на владеење на правото и изградба на независни институции;</p>	<p>1. <u>Потребно е зголемување на буџетот на судството и јавното обвинителство.</u> Не се исполнуваат мерките во буџетот во кои е предвидено зголемување на судскиот буџет. Законот за судски буџет во однос на издвојување на БДП на судството, години наназад не се спроведува. Судиите се согласни дека судството треба да има свој буџет и свој трезорски систем со тело што ќе одлучува</p>	<p>1. Препораки 3, 4, 5: Ваквите мерки имаат фискални импликации, но неопходно е истите да бидат спроведени со цел да се добие целосна институционална</p>	<p>Ива Цоневска, Исмаил Камбери, „Извештај во сенка за Поглавје 23 за периодот април 2019 – март 2020 година“.</p> <p>Дијалог за политики „Имплементација на</p>

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
	<p>за вработувањата и за потребите во судството. Со тоа би се постигнало поголема независност во судството, а набавките и тековните вработувања би се вршеле без одобрение на извршната власт.</p> <p>2. <u>Потребно е зголемување на платите на судиите, обвинителите и стручните соработници.</u> Европската комисија во својот последен извештај¹ има истакнато забелешка дека македонските судии и јавни обвинители земаат плати најниски споредбено со другите земји од Западен Балкан.</p> <p>3. <u>Потребно е зголемување на бројот на стручни соработници во судовите и јавните обвинителства и подобрување на опремата за работа.</u></p> <p>4. <u>Потребно е просторно издвојување на јавните обвинителства и судовите.</u> Сè уште, во одреден број општини низ државата, во иста зграда функционираат и судот и јавното обвинителство, што неминовно доведува до создавање на лични конекции помеѓу судиите и јавните обвинители иако вторите се само странки во постапката. Сето тоа, непримерно влијае врз чувството на обвинетите и нивните застапници како странки во истите постапки.</p> <p>5. Со новиот закон за управни спорови, што се применува од мај 2020 година, се предвидуваат поголеми обврски за Управното судство. <u>Во оваа насока потребно е кадровско екипирање и обезбедување на соодветни просторни услови за Управното судство,</u> особено имајќи ги предвид новите решенија предвидени со новиот закон.</p> <p>6. <u>Потребно е зголемување на буџетот на АСЈО заради подобрување на квалитетот на обуките.</u> Потребно е</p>	<p>независност на судството и обвинителството, а тоа ќе придонесе за ефикасно спроведување на правдата, подобрување на пристапот на правда, фактичко водење на независни истраги без да се бара средства од извршната власт итн.,секако овие мерки во крајна линија се во насока на враќање на довербата на граѓаните во правосудниот сектор.</p> <p>2. Препорака 2: Со ваквата мерка македонските судии и јавни обвинители ќе добиваат достоинствени плати кои одговараат на тежината на нивната функција и договорноста која ја носат, а дополнително ќе се имплементира забелешката од последниот извештај на ЕК.</p> <p>3. Препорака 6: Ќе се унапреди работата на</p>	<p>Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017–2022 година – До каде сме и што понатаму?¹</p>

¹ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2020-10/north_macedonia_report_2020.pdf

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
	кадровско и техничко доекипирање на АСЈО и доследно спроведување на предвидените мерки предвидени во оваа насока во Стратегијата за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година со Акцискиот план. Со цел успешна реализација на предвидените законски надлежности за одржување на обуки во рамки на почетната и континуираната програма и за прием на кандидати во почетна обука, <u>Академијата има потреба од нови простории.</u>	АСЈО и квалитетот на обуки.	
- развивање на систем на правда кој ефикасно ги штити човековите слободи, права и заеднички систем на вредности;	<p>Препораките од претходните стратешки приоритети во овој дел и:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Пробациската служба активно почна со работа од 2019 година. Законот за пробација е од исклучителна важност за определување на видот и висината на казната. Затоа се препорачува интензивна обука на судиите за примена на Законот за пробација, бидејќи соработката со пробациската служба овозможува правилен пристап кон индивидуализација на казната за секој обвинет.</u> 2. <u>Со цел целосно заживување на медијацијата, покрај донесување на нов Закон за медијација, потребно е и поголем број на промотивни кампањи за промоција на истата. Треба да се продолжи со праксата на субвенционирање на медијацијата. Исто така треба детално да се уреди трошковникот за медијаторите со подзаконски акт кој го донесува министерот за правда.</u> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ваквата мерка, со оглед на карактерот на пробацијата и унапредувањето на користењето на алтернативните мерки ќе има социјални влијаниа во општеството, исто така и фискални импликации. 2. Покрај донесувањето на законот за медијација, со промотивните кампањи ќе се унапреди свеста кај граѓаните и бизнисите и со тоа оваа мерка ќе има социјални влијанија. 	<p>Ива Цоневска, Исмаил Камбери, „Извештај во сенка за Поглавје 23 за периодот април 2019 – март 2020 гдоина“.</p> <p>конференција „Медијација – за нова култура во решавањето на споровите“.</p>
Стратешки приоритет: Квалитетно образование достапно за сите, согласно побарувачката на пазарот на трудот, развој и унапредување на културата и спортот			
- афирмирање и унапредување на културата, развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците;	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Распределување на средства за препишување и објавување на образовни материјали на Браилово писмо, на сите уставно признати јазици, како и аудио книги на истите јазици.</u> 	Препораките директно ќе влијаат кон унапредување на образованието на јазиците на припадниците на сите заедници. Имено, младите со	Ардита Вејсели, “Youth on the margins: Right to education for youth with disabilities in North Macedonia” , 2021

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
	<p>2. Треба да се стави голем фокус на обучување на наставниот кадар. Од таа причина, треба да се распределат проекти и средства за понатамошно образование на наставници, дефектолози и личните / образовните асистенти.</p>	<p>интелектуална попреченост и сензорни попречености сè уште се соочуваат со бариери, бидејќи недостасува соодветно обучен образовен кадар и соодветен образовен материјал. Оваа ситуација е уште посложена во случаи кога попреченоста се вкрстува со други елементи, како што е етничката припадност. Пример се младите со попреченост од другите етнички заедници не можат да учат на својот мајчин јазик поради недостатокот на соодветни материјали (материјали објавени на Браилово писмо, аудио-визуелни материјали или недостаток на лица кои го познаваат одредениот знаковен јазик).</p>	
Стратешки приоритет: Модерна и ефикасна јавна администрација, базирана на дигитализација која обезбедува квалитетни и брзи услуги за граѓаните и деловните субјекти			
<p>- ефективно, ефикасно и инклузивно креирање политики, стручна, професионална и департизирана администрација и одговорно, отчетно и транспарентно работење на институциите;</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. МИОА и МФ треба континуирано да одржуваат заеднички консултации за прашања што се релевантни за делотворното спроведување на Стратешката рамка за РЈА, како што е прашањето на проценка на трошоците/фискалните импликации. 2. МИОА треба континуирано да ја вклучува јавноста/ГО во раните фази од консултациите во врска со измените/ревизијата на Стратегијата за РЈА и Акцискиот план за неа 3. МИОА треба континуирано да води детална евиденција и документација за консултациите за РЈА и нив навреме 	<p>- Иако Владата се залага за континуирано обезбедување координирана рамка за мониторинг и известување и за подобрување на административните капацитети за подобро спроведување на РЈА, нема резултати или заеднички напори за оваа цел. Се</p>	<p>Јулијана Караи, Ангел Мојсовски, „Монитор за реформата на јавната администрација“, 2019-2020, https://epi.org.mk/post/17312</p>

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
	<p>да ги објави на неговата интернет-страница, со цел да ја информира јавноста за прашањата за кои се дискутирало, кои предлози и забелешки биле изнесени и дали предлозите и забелешките не биле прифатени, како и образложение за одлуката да се прифатат или да се одбијат предлозите и забелешките.</p> <p>4. Сите министерства/органи на државната управа треба континуирано да им обезбедуваат на ГО повратни информации за нивниот придонес и коментарите што ги дале во текот на консултациите.</p> <p>5. Сите министерства/органи на државната управа треба континуирано да одржуваат отворен дијалог со ГО за спорните прашања и проблеми, а со цел заеднички да се дефинираат заклучоци и решенија, што ќе бидат сопственост на сите засегнати страни вклучени во процесот.</p> <p>6. МИОА на долг рок треба да ги вклучи ГО во координативните тела за РЈА (политичко и административно) при подготовката на новата Стратегија за РЈА.</p> <p>7. Сите министерства/органи на државната управа треба континуирано да ги консултираат ГО во рана фаза на процесот на креирање на политиките, наместо да им доставуваат готови документи, за кои ГО се повикуваат да дадат коментари.</p> <p>8. Сите министерства/органи на државната управа треба континуирано да им обезбедуваат на ГО соодветни и навремени информации (барем 20 дена однапред) во врска со содржината на законодавните акти или предлозите за политиките.</p> <p>9. Законот за агенции за привремено вработување треба да се ревидира/усогласи со одредбите на ЗВЈС.</p> <p>10. Државните институции треба да почнат да назначуваат контакт-лица задолжени за информации за соработката</p>	<p>очекува да се обезбеди координиран пристап, подготвена проценка на трошоците за секоја реформска активност која што ќе послужи како подготовка на состаноците на Специјалната група за РЈА и подготовка на новата Стратегија за РЈА.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Преку препораките од 2 до 5 ќе се постигне одговорно и транспарентно работење на институциите и постоење докази за истотото, преку обезбедување повратни информации, односно постоење на извештаи/записници за спроведен консултативен процес. - Препораката број 6 ќе обезбеди поголема вклученост на ГО во мониторингот на РЈА. Стратегијата за РЈА не предвидува учество на ГО во административните и политички структури за координација и мониторинг на РЈА. 	

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
	<p>со граѓанското општество и другите надворешни засегнати страни.</p> <p>11. Во однос на информациите во формат на отворени податоци, институциите треба да почнат да објавуваат податочни сетови во отворен формат, со оглед на тоа што многу институции имаат објавено еден или немаат објавено ниту еден податочен сет.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Преку препораката бр. 7 ќе се обезбедат докази за консултации во рана фаза во практиката, во форма на записници или извештаи во кои има упатување на коментари, предлози и сугестии дадени во оваа фаза, како и за тоа дали истите се прифатени или не. - Препораката бр.8 ќе придонесе кон навремено обезбедување информации за содржината на предлозите кои што се предмет на консултации - Препораката бр. 9 се однесува на измени во Законот за агенции за привремено вработување којшто претставува отстапување од Законот за вработени во јавен сектор. Имено, системот за времени вработувања не е транспарентен и треба да обезбеди критериуми коишто важат за вработените според ЗВЈС и ЗАС, односно да предвиди 	

Стратешки приоритет/цели	Образложение <i>(Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа?)</i>	Очекувани влијанија <i>(Кои се очекуваните влијанија од предлог-иницијативата? Водете се од РИА параметрите.)</i>	Прилози <i>(автор и назив на документот со hyperlink – ЕПИ публикација)</i>
		ограничено ангажирање на лица од времен карактер со прецизно наведени услови и критериуми. - Препораките број 10 и 11 ќе обезбедат поголема транспарентност и отчетност во работата на органите на државната управа.	
- менаџерска (раководна) отчетност, правилно работење и правење на вистинските работи за постигнување на посакуваните резултати;	1. МИОА и ДКСК треба континуирано да ја анализираат и да ја следат делотворноста на мерките за интегритет и мерките за спречување на корупцијата.	Имајќи предвид дека законодавната рамка е формално воспоставена и се предвидени мерки за заштита, ќе се обезбеди поголем степен на имплементација.	Јулијана Караи, Ангел Мојсовски, „Монитор за реформата на јавната администрација“, 2019-2020, https://epi.org.mk/post/17312
- дигитална трансформација при испораката на услугите за граѓаните и бизнисите;	1. Клучните услуги треба да бидат достапни и на интернет, преку Националниот портал за е-услуги. Во моментов, значителен број даватели на услуги нудат информации на интернет, а во некои случаи и можност да се закаже термин пасоши, лични карти и возачки дозволи). Сепак, е-услугите имплицираат дека граѓанинот може да ја заврши целата постапка и да добие услуга преку интернет, што во моментот е случај само за мал број услуги.	Овие препораки ќе обезбедат поголем број услуги да бидат достапни до граѓаните по електронски пат.	Јулијана Караи, Ангел Мојсовски, „Монитор за реформата на јавната администрација“, 2019-2020, https://epi.org.mk/post/17312